

treba dôsledne vyžadovať dodržiavanie ČSN 01 0195 o bibliografickom a dokumentačnom zázname.

Záverom možno jednoznačne konštatovať, že psychológia v ČSSR má svoje dôležité miesto medzi ostatnými vedami a je schopná pohotovo reagovať na potreby spoločnosti, čo sa prejavilo v dynamike jej vývoja od oslobodenia až po súčasnosť.

L. Okruhlicová

LITERATÚRA

- Adamovič, K.: Adresár členov Slovenskej psychologickéj spoločnosti. Bratislava, Psychodiagnostika 1974, 101 s.
- ČSN 01 0195 Bibliografický (dokumentační) a katalogizační záznam. Praha, Vyd. ÚNM 1965. 28 s.
- Duda, E.: Vedeckotechnická revolúcia. Bratislava, Obzor 1974, 216 s.
- Fojtík, J.: Společenské vědy – významný nástroj v boji strany za vítězství komunistických idejí. Nová mysl, 28, 1974, č. 11, s. 1546–1586.
- Chalupa, B.: Tvořivost výzkumných pracovníků. Psychol. v ekon. praxi, 1970, č. 3, s. 157–166.
- Kaňka, V.: Význam bibliografického zpracování disertací. Technická knihovna, 19, 1975, č. 9, s. 255–256.
- Okruhlicová, L.: Analýza trendov psychologických výskumov na Slovensku v rokoch 1945–1972. Závěrečná správa. Bratislava, VÚDPaP 1974. 156 s. Strojopis.
- Okruhlicová, L.: Analýza trendov psychologických výskumov v Českej socialistickej republike v rokoch 1945–1972. Závěrečná správa. Bratislava, VÚDPaP 1975. 235 s. Strojopis.
- Padesát let ČSSR a psychologie v českých zemích: Autori: Chmelař, V. . . . Čs. psychol. 12, 1968, č. 5, s. 425–431.
- Sedláček, J.: Oponentský posudek: Okruhlicová, Lýdia – Analýza trendov psychologických výskumov v Českej socialistickej republike, Brno, 9 s. Strojopis.
- Z materiálů předsednictva ÚV KSC – Vývoj, současný stav a úkoly společenských věd. Nová mysl, 28, 1974, č. 11, s. 1523–1543.

ZPRÁVA

O XXI. MEZINÁRODNÍM KONGRESU PSYCHOLOGŮ V PAŘÍŽI

18.–25. července 1976

Účastníci. XXI. mezinárodního kongresu psychologů se zúčastnilo (podle oficiální statistiky) 3355 osob ze 64 zemí (2842 psychologů a příbuzných odborníků a 513 doprovázejících osob). Jelikož organizováním tohoto kongresu byla pověřena Francouzská psychologická společnost (Société Française de Psychologie), je přirozené, že účast „francouzsky mluvících psychologů“ se plně uplatnila jak kvalitativně (obsazením klíčových pozic

na kongresovém jednání), tak i kvantitativně; francouzských psychologů tu bylo početně nejvíc – 668 (+118), přičemž k tomuto počtu možno přičíst i příslušnou část švýcarských, belgických, afrických, kanadských a dalších účastníků.

Další pořadí: USA 568 (+164), Japonsko 220 (+34), NSR 138 (+43), Velká Británie 104 (+25) atd.

Pořadí zastoupení psychologů ze socialistických zemí: SSSR 66 (+13) MLR 47 (+2), PLR 40 (+2), FRJ 27 (+1), ČSSR 21, RSR 14 (+1), NDR 11, BLR 11, Kuba 8.

Vzhledem k národnímu zastoupení i ke kongresovým jazykům (angličtina, francouzština) měli na tomto kongrese kromě zaoceánských psychologů dominující postavení tentokrát i Francouzi, resp. francouzsky hovořící účastníci; projevilo se to hlavně v diskusi. Opět se potvrdilo, že jazykové handicapy psychologů ze socialistických zemí jsou dost limitujícím faktorem přiměřenějšího zúčastnění se na tomto fóru.

Program. Začal se připravovat v roce 1974, první oběžník byl národním psychologickým spoločenstvom zaslán roku 1975. Skládal se ze symposií, tematických zasedání, odborných filmů, vyžádaných přednášek a úvodního zasedání či ceremoniálu.

Zahájení kongresu bylo v nezvyklou dobu – v neděli v 15 hodin. Kromě pozdravných přivítání (rektor Sorbonny, předseda Francouzské psychologické společnosti J. F. Bloch a vedoucí funkcionáři kongresu J. F. Le Ny, H. Gratiot-Alphandéry) odezněly dva odborné referáty: J. Nuttin, prezident IUSP, podal u příležitosti 25. výročí jejího založení výstižný obraz o současném stavu psychologie ve světě z pohledu unie („Le rôle de l'Union internationale de psychologie scientifique“). Prezident kongresu J. P. Fraisse referoval o základním charakteru psychologie („Psychologie, science de l'homme ou science du comportement?“), což je problém, který se u nás diskutoval již před deseti roky.

Symposií, které patřila k nejnavštěvovanějším programům, bylo na 40. Protože jejich zaměření naznačuje současné trendy aktuálních problémů základního psychologického výzkumu ve světě (i když s jistým zkreslením, protože za organizátory symposií ze socialistických zemí vytypoval přípravný výbor konference jen čtyři), bude užitečné je alespoň vyjmenovat (pořadí odpovídá průběhu programu; v závorce uvádíme nejprve jméno organizátora a potom předsedu):

1. Nabývání motorických dovedností (J. Paillard, Fr.; A. Summerfield, Brit.).
2. Vývoj agresivního chování (P. Karli, Fr.; G. Durlandin, Fr.).
3. Poznávací procesy v sociální psychologii (J. Jaspars, Hol.; T. Tomaszewski, PLR).
4. Vědomí, činnost a chování (A. N. Leontjev, SSSR; D. Bélanger, Kan.).
5. Řeč u antropoidů (R. Gardner, USA; D Kováč, ČSSR).
6. Fyziologické základy učení a paměti (V. Bloch, Fr.; D. B. Lindsley, USA).
7. Kultura a vývojové procesy (J. S. Bruner, USA; A. Kossakowski, NDR).
8. Vývoj osobnosti v podmínkách dvojí kultury (R. Diaz-Guerrero, Mex.; J. Stoctzel, Fr.).
9. Nové trendy v psychofyzice (B. F. Lomov, SSSR; R. C. Atkinson, USA).
10. Zhodnocení procedur modifikací chování (M. Richelle, Belg.; M. E. Bitterman, USA).
11. Umělá a přirozená inteligence (F. Klix, NDR; P. Suppes, USA).
12. Psychologie a ekologie (R. W. Rus- sel, Austr.; O. Lévy-Leboyer, Fr.).
13. Vnímání řeči (W. Levelt, Hol.; H. Börmann, NSR).
14. Řeč a poznávání (P. Oléron, Fr.; A. V. Zaporožec, SSSR).
15. Asymetrická činnost hemisfér (D. Kimurová, Kan.; O. Zangwill, Brit.).
16. Příspěvky psychoanalýzy psychologii (D. Anziew, Fr.; F. Fornari, Ital.).
17. Pozornost a učení (N. Macintosh, Brit.; J. M. von Wright, Fin.).
18. Vnímání u dětí (E. Vurpillot, Fr.; R. Held, USA).
19. Neuro- a psycholingvistika afázie (H. Hécaen, Fr.; B. Milner, Kan.).
20. Sociální vlivy (E. P. Hollander, USA; G. Westerlund, Švéd.).
21. Vývoj sémantiky a syntaxe u dětí (T. Slama-Casacu, Rum.; M. Siguan, Špan.).
22. Kam jsme se dostali po dvou de- kádách „features analyses“? (K. H. Pri- bram, USA; T. Oyama, Jap.).
23. Meziskupinové vztahy: laboratorní a terénní výzkum (H. Tajfel, Brit.; E. Ja- cobson, USA).
24. Psychologie umění (D. E. Berlyne, Kan.; I. L. Child, USA).
25. Sémantické aspekty paměti (J. F. Le Ny, Fr.; E. Tulving, Kan.).
26. Faktorová struktura a vývojová teo- rie inteligence (F. Longeot, Fr.; M. Yela, Špan.).
27. Farmakologie a chování (J. R. Wit- tenborn, USA; P. Pichot Fr.).
28. Pozorování a učení (A. Bandura, USA; R. Pagès, Fr.).
29. Vývoj kognitivních struktur u dětí (P. Gréco, Fr.; A. L. Angelini, Braz.).
30. Biologické rytmy a chování (J. Aschoff, NSR; H. E. Adler, USA).
31. Prosociální motivace (J. Reykowski, PLR; N. H. Berkowitz, USA).
32. Vrozené a získané: současný stav problému dědičnosti a prostředí (M. Ce- sa-Bianchi, Ital.; D. Sinka, Indie).
33. Zpracování informace a memorová- ní (F. I. Craik, Kan.; P. Bertelson, Belg.).
34. Kritická období ve vývoji zvířete a člověka (J. S. Rosenblatt, USA; M. R. Rosenzweig, USA).
35. Faktory determinující pracovní zá- těž (J. Leplat, Fr.; E. A. Fleishmann, USA).
36. Novinky v statistickém zpracování údajů chování (J. C. Falmagne, USA; F. Restle, USA).
37. Deontologie (Principy etiky) (W. H. Holtzmann, USA; O. Klineberg, USA).
38. Zpracování informace a stress (W. Schönflug, NSR; N. Arkun, Tur.).
39. Modely člověka v sociální psycho- logii (C. Flament, Fr.; H. Minami, USA).
40. Na počest Jeana Piageta u příleži- tosti jeho 75. narozenin (P. Fraisse, Fr.).

Z přehledu zaměření symposií jsou vi- dět tematické preference především z fran- couzské psychologické oblasti; s tím do jisté míry souvisí i profesionální posta- vení vytypovaných organizátorů a jejich konexe s jinými odborníky ve světě. V porovnání s minulými kongresy posil- nil se trend přesunu zájmu od zvířat k člověku. Netradiční byla i organizace symposií. Ve všech odznělo nejprve úvod- ní slovo (ne vždy samého organizátora), potom se prezentovalo 3 až 5 referátů („reports“). Druhou část symposia před- stavovaly tzv. hlavní příspěvky („main contributions“), obvykle 5 až 8, které však příslušní autoři zpravidla sami ne- přednesli. Zpřístupnil je odborník, vybra- ný organizátorem symposia („reviewer“), formou souhrnného referátu. V někte- rých symposiích byly ještě tzv. „additio- nal contributions“. Až po tom všem ná- sledovala diskuse; v ní se pokračovalo i mimo plán, zpravidla ještě další půl- den. Tento, podle všeho nový způsob or- ganizace klíčových programů kongresu přinesl jisté výhody (např. větší počet účastníků, homogénnost vystoupení atd.), avšak naznačil i jisté nedostatky (např. ztráta polemik, nových pohledů z diskus- ních příspěvků z pléna aj.).

Tematická zasedání mezinárodních kongresů jsou, na rozdíl od symposií, více zrcadlem toho, co se ve světové psychologii realizuje méně renomovanými, zpravidla i věkově mladšími, někdy však mnohem progresivnějšími badateli v psychologii, než jsou ti, co vystupují v symposiích. Tu se realizují i přihlášky těch, kteří se víceméně sami chtějí prosadit na mezinárodním fóru. Z tematicky podobných návrhů na referáty se potom vytvářejí určité, alespoň v označení homolytní celky a dodatečně se jim určují předsedové.

Následující přehled těchto témat je podobně jako v případě symposií příznačný pro současný stav aktuálního bádání v psychologických vědách:

1. Psychometrika
2. Kognitivní procesy
3. Psychopatologie
4. Senzorická psychologie
5. Psychofyzika
6. Statistické metody
7. Konflikt a atraktivnost
8. Psychologie zvířat
9. Pohyby očí a kognitivní psychologie
10. Osobnost
11. Neuropsychologie
12. Učení u zvířat
13. Lidské učení
14. Vůdcovství a vliv
15. Psychofyzologie zvířat
16. Paměť
17. Psychoterapie
18. Fyziologické indikátory chování
19. Rané dětství
20. Piagetovské přístupy
21. Průmyslová psychologie
22. Malé děti
23. Teoretická východiska
24. Kulturní a mezikulturní jevy
25. Vnímání
26. Sociální vztahy v rodině a ve škole
27. Psycholinguvistika
28. Projektivní techniky
29. Psychologie výchovy
30. Diferenciální psychologie inteligence
31. Interakce a poznávací procesy
32. Varia
33. Kognitivní a sociální vývoj dětí
34. Psychologie umění a tvořivost
35. Klinická psychologie a agresivnost.

Jak je patrné, někde se příslušné příspěvky seskupily pod disciplinární název, jinde je zase vidět jisté problémové zformulování názvu; nedalo se vyhnout ani variám.

Také *vyžádané přednášky* měly jistou novost. Kromě jedné večerní přednášky,

kteřou měl francouzský nestor psychologie R. Zazzo („Corps et comportement“), organizátoři zavedli i tzv. polední přednášky („noon lecture“, „conférence di midi“), čímž vznikla možnost dát zvláštní slovo většímu počtu autorit. Této počty se dostalo T. G. R. Bowerovi, Skotsko („Concepts in development“), B. Inhelderové, Švýcarsko („De l'approche structurale à l'approche procédurale du raisonnement“), H. L. Teuberovi, USA („The brain and human behavior“), D. A. Normanovi, USA („The role of active memory processes in perception and cognition“), G. Noizetovi, Francie („Les stratégies dans le traitement de phrases“) a E. N. Sokolovovi, SSSR („A neuronal model of stimulus“).

Odborné filmy patří k tradiční struktuře kongresů IUSP. Vzhledem k nenáročnosti komunikace těší se značné oblibě účastníků. Tak tomu bylo i v Paříži, ačkoliv jejich počet (ve srovnání například s XVIII. kongresem ve Washingtonu) byl skromný. Mělo se promítnout 9 filmů z oblasti dětské a vývojové psychologie, 6 z psychopatologie, 4 z oblasti chování zvířat, 3 ze sociální psychologie a 2 z oblasti vnímání.

Výstavky přístrojové techniky a odborné literatury patří k často navštěvovaným místům vizuálního sbírání informací (prospektů), jindy k místům kontaktování. Kromě známých francouzských vydavatelství a výrobců bohatě se tu prezentovalo zvláště západoněmecké vydavatelství psychologické literatury — Hogrefe, anglická vydavatelství a některá z USA. Neobjevil se tu však žádný, nám dosud v principu neznámý přístroj, ani žádná bestsellerová knižní novinka.

Společenská stránka kongresu byla na vysoké úrovni. Záštitu nad kongresem převzal prezident Francouzské republiky, V. Giscard d'Estaing, a patrony byli ministři výchovy, práce, zdravotnictví, dále generální ředitel UNESCO a státní tajemník pro vysoké školy; v čestném výboru kongresu („Honorary Committee“) byly významné osobnosti francouzského vědeckého a kulturního života.

Větší část rokování probíhala v prostorách „Faculté de Droit et des Sciences Économiques“, v moderním, účelném zařízení; tematická zasedání a výstavy byly lokalizované naproti hlavní kongresové budovy — ve starší budově „Faculté de Pharmacie“. V hale hlavní kongresové budovy a v adaptovaných prostorách vedle ní (pod stany) byla recepce pro všechny účastníky; určitý výběr účastníků

byl pozván na recepci do „královských“ zahrad „Pallais Royal“ a velmi úzký výběr – reprezentanti národních společností, funkcionáři IUSP i někteří francouzští představitelé psychologie byli přijati na radnici města Paříže (L'Hôtel de Ville). Velkou subvencí poskytla kongresu instituce „Édition du centre de psychologie appliquée“ (různé kongresové materiály).

Během kongresu se dále realizovalo mnoho akcí a schůzí mezinárodních společností se specifickým zaměřením využívajících účasti svých členů a reprezentantů na tomto kongresu, např. Společnost pro humanistickou psychologii. Můžeme referovat jen o těch, kterých jsme se zúčastnili.

Jednání v International Council of Child Development Research: Pozvání reprezentantů vývojové psychologie z Anglie (2), Kolumbie, Japonska, Itálie, Švýcarska (3), USA (9), Walesu, Senegalu, Mexika, Nigérie, NSR, Francie (3), Polska (2), Tanzánie, Quataru, Československa, Kanady, Belgie, (2), Izraele (2), Iránu, Maďarska, Švédska a SSSR, za účasti 4 představitelů UNESCO (Coste, Ochs, Subaran, Tinsman) jednali za předsednictví prof. Hobbese z USA o statutu, cílech a programech Councilu, podmínkách členství v něm a jeho zapojení v UNESCO a UNICEF. Rozsáhlá celodenní diskuse všech účastníků se týkala mj. spolupráce s jinými mezinárodními společnostmi včetně ISSBD. Na diskusi reagoval zástupce UNESCO prof. Ochs, který objasnil tři stupně (A, B, C) účasti v UNESCO a navrhl Councilu ucházet se zatím o nejnižší stupeň zapojení (C), zavazující UNESCO ke zprostředkování komunikací mezi zúčastněnými státy a k organizaci vzájemné informace o probíhajících projektech výzkumů a jejich výsledcích. (Minimální požadavek na členství výzkumného centra v Councilu bylo stanoveno na skupinu zabývající se interdisciplinárně vývojem dítěte s nejméně třemi vědeckými pracovníky publikujícími v oblasti vývojové psychologie.) Základní návrh statutu, prezentovaný prof. Hobbesem, byl nakonec plénum přijat s tím, že včlenění podmínek, další jednání s UNESCO a ostatními mezinárodními společnostmi s obdobným zaměřením a ostatní agenda budou vyřízeny písemně.

Jednání o aktivní účasti UNESCO na připravované 3. pražské konferenci „Psychologie lidského učení a vývoje“ vedl prof. Linhart s ředitelem dr. Mscheveniadzem. UNESCO jeví o tuto konferenci

mimořádný zájem a hodlá ji finančně i účastí svých představitelů aktivně podporovat.

Jednání ve Výkonném výboru ISSBD se zúčastnila členka tohoto výboru Kotásková. Jednání se soustředilo na čtyři body: na spolupráci s nově utvořeným International Council of Child Development Research Centers (viz shora), na zpřesnění statutu ISSBD, zvláště co se týče voleb nového Výkonného výboru a skutečného mezinárodního zastoupení v něm, dále na organizaci semináře pracovníků ve výzkumu vývoje dítěte ve Varšavě, a konečně na organizaci příštího kongresu ISSBD v Pávii (Itálie) v roce 1977.

„IUSP Assembly meetings“ (shromáždění reprezentantů národních psychologických společností). Kongresy unie jsou podle statutu současně místem rokování zástupců 41 národních psychologických společností všech světadílů, pozorovatelů z dalších zemí a samozřejmě členů Výkonného výboru; slovem všech těch, které IUSP jako organizace UNESCO tě. sdružuje. Delegáty ČSPS byli čl. kor. J. Linhart a dr. D. Kováč, DrSc.

Nejdůležitější výsledky rokování možno shrnout takto: IUSP se nachází v dost složité situaci, pokud jde o finanční zabezpečení její činnosti. Dotace z UNESCO je neúčinná – ročně \$ 14.435; v společenskovědné sekci se totiž v současnosti vysoko preferují projekty sloužící rozvojem zemím. Příspěvky národních společností se zvyšují z dosavadních \$ 20 na jednu jednotku na \$ 30 ročně; ačkoli proti zvýšení kromě nás hlasovali i někteří jiní, byla to menšina (ČSPS dosud platila \$ 280 ročně, v budoucnu bude přispívat nejméně \$ 420). Za prezidenta pro budoucí období v 1. kole zvolen Angličan A. Summerfield, za 1. viceprezidenta poprvé v dějinách unie reprezentant socialistické země – B. F. Lomov (v 2. doplňující volbě), za 2. viceprezidenta (v 3. doplňující volbě) Mexičan R. Diaz-Guerrero. Po nespočetně se opakujících volbách s dramatickým průběhem se nakonec zvolilo 10 členů nového Výkonného výboru IUSP: 1. F. Klix (NDR); 2. J. Nuttin (Belgie); 3. R. Russel (Austrálie); 4. Y. Tanaka (Japonsko); 4. T. Tomaszewski (PLR); 6. P. Fraisse (Francie); 7. N. Rosenzweig (USA); 8. N. Frankenheuser (Švédsko); 9. M. O. A. Durojaiye (Nigérie); 10. J. Guevara (Kuba).

Generálním sekretářem unie nadále zůstává Američan W. H. Holtzman a nemění se ani jeho zástupkyně G. de Nontmo-

linová (Francie). Složení nového Výkon-
ného výboru IUSP znamená významné
posílení zástupců psychologů socialistic-
kých zemí v nejvyšším orgánu světové
psychologické organizace.

Příští kongres (při příležitosti stého vý-
ročí psychologie) bude obsahově částečně
bilancující, částečně prognostický. Lipsko
ovšem sotva pojme tolik účastníků jako
Paříž, což ovlivní i rozsah programu.

Z nabízených možností místa dalšího
XXIII. kongresu r. 1984 dostalo většinou
hlasů přednost Mexico City před Bogotou
a Caracasem.

Za 42. členu unie byla jednohlasně při-
jata Panamská asociace psychologů.

Novému Výkonnému výboru IUSP se
určilo více úloh (zvýšit úsilí na vypracov-
ání výzkumného projektu, který dotuje
UNESCO, vypracovat kritéria pro asocio-
vané společnosti unie, dále řešit problémy
deontologie aj.).

Na návrh Výkonného výboru IUSP byl
vybrán do Ediční komise unie i česko-
slovenský reprezentant D. Kováč.

•

Vybíráme několik podrobnějších popi-
sů jednání sympozií, kterých se naši de-
legáti zúčastnili.

*Sympozium o asymetrické činnosti he-
misfér.* Organizace byla svěřena kanad-
ské psycholožce D. Kumurové (London),
která si za předsedu vybrala známého
anglického klinika O. L. Zangwilla a za
„reviewer“ neméně známého Američana
H. L. Teubera.

Hlavní referáty přednesli W. Webster
(„O asymetrii mozku u zvířat“), G. Ber-
lucci a kol. („Funkční hemisférické asy-
metrie u normálních jedinců z hlediska
věku a pohlaví“), D. Renzi („Rozdíly mezi
hemisférami v prostorových funkcích“) a
D. Kimurová („Motorické funkce levé he-
misféry“).

H. L. Teuber, který byl na kongresu šj-
řeji angažován, podal o hlavních příspěv-
cích sympoziá jen stručnou informaci;
vzval přítomné autory, aby ho doplnili.
Tím se sympozium časově prodloužilo a
pokračovalo mimo plán další den. Mezi
autory hlavních příspěvků byly i tak zná-
mé osobnosti jako např. R. W. Sperry,
M. S. Gazzaniga, B. Milnerová a další
anglosasští představitelé. Z Francie byl
prezentován analytický referát autorů
S. de Schonena a kol. o lateralizaci a
funkční manuální asymetrii v bimanuál-
ní kooperaci u malých dětí. Pozoruhodný
sovětský příspěvek o zvýšené emocionalitě
pravé hemisféry připravila V. V. Suvo-

rovová. Na tomto sympoziu vystoupil
s příspěvkem i československý účastník
D. Kováč, který hovořil o laterální inkom-
patibilitě a laterální dominanci.

V sympoziu se prezentovala celá řada
dalších pozoruhodných poznatků o speci-
fických funkcích jedné, v porovnání s dru-
hou hemisférou. Takovéto vymezení je
přesnější než označení pravá–levá hemi-
sféra, protože zkoumání funkcí mozku
v izolaci od činnosti organismu a působení
prostředí může vést k paušalizování
klinických zjištění.

*Sympozium „Přirozený a umělý inte-
lekt“* (artificial and natural intelligence)
bylo na pořadí kongresu zařazeno na
podnět prof. Kluxe (NDR), jako protipól
sympoziá „Faktorové struktury a vývo-
jová teorie inteligence“.

Rozdílný přístup k pojetí lidské inte-
ligence jako systému na zpracování in-
formací charakterizoval P. Klux, který
uzavřel referát konstatováním, že dále platí
stará pravda z dob prvních výzkumů in-
teligence: „Nejen ten, kdo myslí příliš
málo, ale také ten, kdo myslí příliš mno-
ho, je hloupý.“ H. Simon podal stručnou
zprávu o experimentech provedených
v jeho laboratoři a týkajících se výzkum-
u vlivu strategie subjektu na úkolový
výkon v komplexních kognitivních úko-
lech (psychické základy aritmetiky, studie
STM-úloh krátkodobé paměti, extrapolace
číselných řad, studium strategií problé-
mů „Hanojské věže“). Uvedl, že ana-
lýza detailních metod úkolového výkonu
je důležitá i z hlediska zdokonalení peda-
gogického procesu.

Na problematiku reprezentace znalostí
upozornil N. J. Nilsson (USA), který sche-
maticky informoval o problematice re-
prezentace znalostí u vyšších typů robo-
tů. Referát O. K. Tichomirova, J. A. Po-
nomarova a E. D. Teleginu kriticky zhod-
notil dosavadní výsledky v této oblasti
z hlediska kreativity. Vztah sebereflexe
(důležitý jev z hlediska teorie odrazu) a
řešení problému posoudil ve svém vystou-
pení D. Dörner (NSR). O možnostech apli-
kace metody z umělého intelektu na stu-
dium lidského učení referovali J. A. M.
Howe a T. O. O'shea (Skotsko). F. Klux
a jeho spolupracovník J. Hofman podali
přehled o svých dosavadních experimen-
tálních výzkumech problému „Chápání
smyslového obsahu vět jako proces řešení
problému“. Tato problematika úzce sou-
visí s problematikou LTM (dlouhodobé
paměti).

J. Linhart a St. Vohník ve svém vy-
stoupení informovali o struktuře modelu

ZPU, rozpracovaného s PSÚ ČSAV. Specifičnost tohoto programu je v jeho variovatelnosti prostřednictvím parametrů s kvazi-psychologickou interpretací. Konceptce parametrů v programu je zajímavá z hlediska vyhodnocování experimentálních výsledků. D. A. Norman shrnul některé poznatky z výzkumu sémantických sítí při výzkumu psychických procesů, které byly prezentovány ve formě monografie. J. N. Scandura hovořil o některých obecných závěrech týkajících se modelování psychických procesů. Většinou je odvodil ze svých psychologicko-pedagogických výzkumů o chování žáků při řešení základních aritmetických úloh.

Symposium „Vývoj agresivního chování“ bylo předznamenáno francouzskými koncepcemi (předseda G. Durandin, Francie, reviewer J. Ph. Leyens, Belgie a Ph. Ropartz, Francie) a fyziologickými přístupy (velkou část referátů reprezentovali neurofyziologicky a etologicky zaměřeni autoři: Karli (Francie), Paxinos (Austrálie), McCarthy a Southwick (USA) aj. Na pomezí interpersonalistického sociálního pojetí, reprezentovaného Pattersonem (USA), Singerovými (USA), P. Smithem (Anglie) a Rulem a Nesdalem (Kanada) a zmíněného fyziologizujícího pojetí byly referáty těžící z lidských experimentů: Feshbachových (USA) a Malamuthových (USA), Gaebaleina (USA) a referáty shrnující dosavadní výzkumy — Parkeho (USA) a Olwense (Norsko). (Olwens hodnotí 15 různých longitudinálních výzkumů agresivity u hochů a nachází shodu ve značné stabilitě — a tedy prediktabilitě — rysu agresivity). Konfrontace východisek a koncepcí, probíhající odpoledne v pokračujícím tematickém sezení a vyúsťující v referátu R. Bordeny (USA) „Determinanty agresivního chování“ ve zhodnocení výzkumů i diskuse, byla zajímavá: velmi potěšující kritický přístup k možnostem srovnávání lidské a zvířecí agresivity a k „čistotě“ experimentálních dat (měří se vždy týž jev?) i k postižitelnosti různých vyvolávajících, resp. facilitujících podmínek pro agresi poskytl účastníkům mnoho námětů pro další práci.

Symposium „Získávání pohybových dovedností“. Z hlediska metod se provádějí výzkumy dobře známými klasickými metodami. Používá se takových přístrojů, jako je support pro bimanuální dovednosti, stopovacích pohybů (tracing movements). Používá se dále různých úkolů zručnosti (sestavených autory), které bylo

obtížné konkrétně a do detailu si představit. K pokusům se používaly osoby zdravé i osoby s poškozeným centrálním nervovým systémem, s vyřazenými hemisférami apod.

Z hlediska problémů byly studovány otázky závislosti získání pohybových dovedností na zapojení různých částí nervového systému (levá hemisféra je důležitá pro získání komplexních pohybových dovedností). Dále otázky etap vzniku dovedností (kritériem kvalitativních změn byly způsoby zpětné vazby). Sledovaly se dále otázky, zda reprodukce, resp. přesnost reprodukce pohybu je závislá na záznamu motorických výrazů předešlého pohybu nebo na kinestetické zpětné vazbě, která je důsledkem pohybu. Zdůrazňuje se větší význam centrálních procesů proti senzoričným informacím.

I když se XXI. mezinárodní kongres vědecké psychologie v Paříži nelišil příliš od předcházejících kongresů, byl bezesporu přehlídkou nejnovějších trendů našeho oboru a velmi užitečnou konfrontací mj. i generačních rozdílů. Z účastníků by bylo možno vyčlenit reprezentanty nejstarší — které možno považovat už za klasiky — jako např. akademika Asratjana, tč. už jediného žijícího přímého žáka I. P. Pavlova, stále vitálního W. Metzgera, pokračovatele idejí W. Wundta a představitele gestaltismu, nebo jubilanta — 75letého J. Piageta, reprezentanta stále živého významného psychologického směru. Nejreprezentativněji byla jistě zastoupena střední generace — od jmen autorů, které běžně citujeme, až po ty představitele psychologických pracovišť států a míst, o kterých jen mlhavě víme, kde se na mapě světa nacházejí. Konečně na sebe už výrazně upozornila i třetí, nejmladší generace psychologů: několik set mladých psychologů do 35 let věku z patnácti států světa zasedalo na zvláštních konferencích v posluchárně, kterou jim pořadatelé vymezili.

Podíl československých psychologů na tomto světovém kongresu byl za poslední léta jeden z nejmenších. Pouze tři referáty z celkového počtu 800 a 21 účastníků neodpovídá současnému stavu psychologie u nás ve srovnání s jinými zeměmi. Budiž tedy tato bilance i výzvou k aktivnějšímu zapojování našich psychologů, často svou úrovní srovnatelných se světovou špičkou ve vývoji oboru, do podobných reprezentativních akcí.

D. Kováč, J. Kotásková a kol.